Syyttäjälaitos
Valtakunnansyyttäjän toimisto

29.4.2022 SY/640/2022

Lakivaliokunnalle

Asiantuntijakuuleminen 29.4.2022

VNS 1/2022 vp Valtioneuvoston ajankohtaisselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta

Kansainvälinen rikostuomioistuin (ICC) on aloittanut tutkinnan sellaisista Ukrainassa tehdyiksi epäillyistä rikoksista, jotka kuuluvat sen toimivaltaan. Suomi useiden muiden maiden joukossa tukee ICC:n tutkintaa. ICC:n tutkinta on potentiaalisesti hyvin laaja kattaen mahdolliset sotarikokset ja rikokset ihmisyyttä vastaan Ukrainan alueella 21.11.2013 alkaen.

ICC:n haasteena tulee oletettavasti olemaan epäiltyjen rikosten ja sitä kautta myös rikoksesta epäiltyjen suuri määrä. ICC:ssä on tähän mennessä ollut muissa sen käsittelemissä rikosasioissa yhteensä kaikkiaan 47 henkilöä syytettynä, mikä kuvastaa sen rajallista mahdollisuutta ottaa käsiteltäväkseen suurta määrää syytteitä. Käytännössä ICC keskittynee johtaja- ja komentajatasolla toimineiden henkilöiden menettelyn tutkimiseen.

ICC:n toiminnassa yleisperiaatteena on täydentävyys (*complementarity*), jonka mukaan ICC toteuttaa syytetoimia vain, milloin kansalliset tuomioistuimet eivät voi tai halua aidosti käsitellä asiaa. Kansallisten tuomioistuinten toimivalta on siten ajateltu ensisijaiseksi. On vaikea arvioida, mitkä ovat Suomen mahdollisuudet vaikuttaa ICC:n käsiteltäväksi ottamien juttujen määrään esimerkiksi valmiudella lisäresursointiin.

Parhaassa skenaariossa Ukrainassa päästäisiin mahdollisimman pian rauhaan ja tilanne maassa vakiintuisi niin, että sen omilla tuomioistuimilla olisi edellytykset käsitellä mahdollisimman monia alueellaan tehtyjä rikoksia. Ukrainan tutkinta- ja syytetoimia voitaisiin kansainvälisen yhteisön toimesta tukea tarjoamalla kansainvälistä

Syyttäjälaitos
Valtakunnansyyttäjän toimisto 29.4.2022 SY/640/2022

oikeusapua tai esimerkiksi perustamalla riippumattoman tutkintamekanismin (kuten IIIM, joka on perustettu tukemaan ja avustamaan Syyriassa tapahtuneiden rikosten tutkintoja). EU:ssa Suomi voisi tukea mahdollisen EU:n siviilikriisinhallintaoperaation perustamista/laajentamista Ukrainassa, jolla olisi mandaatti tukea Ukrainan viranomaisia sotarikostutkinnoissa ja -oikeudenkäynneissä (kuten esimerkiksi EULEX-operaatio on tehnyt Kosovossa).

Sinänsä mahdollista olisi myös Ukrainassa tehtyjä rikoksia käsittelevän kansainvälisen tribunaalin perustaminen Jugoslavian ja Ruandan malliin. Tämän vaihtoehdon hankaluutena kuitenkin on, että mainitut erityistuomioistuimet ovat YK:n turvallisuusneuvoston perustamia, ja Venäjällä on pysyvänä neuvoston jäsenenä veto-oikeus sen päätöksiin.

Käytännössä Ukrainan tai muiden maiden tuomioistuimissa taikka ICC:ssä käsiteltäväksi tulevien syytettyjen määrään vaikuttanee se, ettei ainakaan Venäjän nykyhallinnolla liene aikomusta luovuttaa omia kansalaisiaan sotarikosoikeudenkäynteihin syytettäväksi.

Sampsa Hakala

valtionsyyttäjä

Yhteystiedot

Syyttäjälaitos, valtakunnansyyttäjän toimisto
Lintulahdenkuja 4, 00530 Helsinki
Puhelin 029 56 20800, faksi 029 56 20888
valtakunnansyyttaja.syyttaja@oikeus.fi

Digital PDF Signature / Digitaalinen PDF-allekirjoitus
Sampsa Hakala
Valtionsyyttäjä
Syyttäjälaitos
sampsa.hakala@oikeus.fi